

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Κάτι θα γίνει, θα δεις: κοινωνικές αναπαραστάσεις σε μια σύγχρονη συλλογή διηγημάτων»

Συγγραφή: ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΣΑΡΜΠΙΑΝΗ

Εφαρμογή: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΑΚΥΡΑΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Κάτι θα γίνει θα δεις: κοινωνικές αναπαραστάσεις σε μια σύγχρονη συλλογή διηγημάτων.

Εφαρμογή σεναρίου

Βασίλειος Μπακούρας

Δημιουργία σεναρίου

Παρασκευή Σαρμπάνη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

1^ο Λύκειο Σαλαμίνας

Χρονολογία

Από 13-11-2014 έως 08-01-2015.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

9 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Σύμφωνα με το συνταγμένο σενάριο ήταν καλό οι μαθητές να γνωρίζουν ήδη τα βασικά χαρακτηριστικά του ρεαλισμού και την ιστορική του πορεία ως λογοτεχνικού κινήματος. Τα παραπάνω, ωστόσο, δεν αποτελούσαν προαπαιτούμενη γνώση για την εφαρμογή του σεναρίου, καθώς η συγκεκριμένη εφαρμογή εμβάθυνε στο ζήτημα των κοινωνικών αναπαραστάσεων στη λογοτεχνία χωρίς να αγγίζει το ζήτημα της γραμματολογικής και ειδολογικής κατάταξης της ρεαλιστικής πεζογραφίας, είτε του 19^{ου} αιώνα είτε της νεότερης.

Στο τμήμα που εφαρμόστηκε το σενάριο οι μαθητές γνώρισαν σε προηγούμενο της εφαρμογής μάθημα τα βασικά χαρακτηριστικά του ρεαλισμού και την ιστορική του πορεία μέσω της εισαγωγής του σχολικού βιβλίου.

Έπρεπε, επίσης, σύμφωνα με το συνταγμένο σενάριο:

- να έχουν εμπειρία στην εργασία σε ομάδες, μιας και με αυτόν τον τρόπο θα εργάζονταν κατά κύριο λόγο στη διάρκεια των εννέα (τελικά) ωρών,
- να έχουν άνεση στη χρήση κάποιου Προγράμματος Επεξεργασίας Κειμένου, καθώς και ευχέρεια στη διαχείριση ενός Wiki, στην αναζήτηση πληροφοριακού υλικού στο διαδίκτυο και στη χρήση κάποιων εφαρμογών –πάντως όχι πολύπλοκων– όπως [Glogster](#), [Blogger](#), [Facebook](#) και online εκδόσεις εφημερίδων¹,
- οι ομάδες από τις οποίες ζητήθηκε να δημιουργήσουν σελίδα στο [Facebook](#) να διαθέτουν κάποιον λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για να τον συνδέσουν με τη συγκεκριμένη σελίδα. Επομένως, ήταν καλύτερα να μην πρόκειται για την προσωπική ηλεκτρονική διεύθυνση κάποιου παιδιού, αλλά να είναι ένας λογαριασμός δημιουργημένος για τις ανάγκες του σεναρίου. Το

¹ Τελικά, δε χρησιμοποιήθηκαν όλες αυτές οι εφαρμογές για λόγους που θα εξηγηθούν παρακάτω.

ίδιο ίσχυε και για τις ομάδες από τις οποίες ζητήθηκε να δημιουργήσουν ένα ιστολόγιο.

Οι μαθητές του τμήματος είχαν προηγούμενη εμπειρία στην εργασία σε ομάδες, λόγω του μαθήματος της ερευνητικής εργασίας στην Α΄ Λυκείου, και γνώριζαν τη χρήση προγράμματος επεξεργαστή κειμένου και του Facebook, ενώ είχαν μεγάλη ευχέρεια στην αναζήτηση υλικού στο διαδίκτυο. Αγνοούσαν όμως τις υπόλοιπες εφαρμογές και, κυρίως, το Wiki.

Στο αρχικό σενάριο σημειωνόταν επίσης πως καλό θα ήταν οι μαθητές να έχουν κάποια εμπειρία σε δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, επειδή στη Β΄ και Γ΄ φάση τούς ζητήθηκε να αναλάβουν ρόλο δημιουργού. Καλό θα ήταν επομένως ο εκπαιδευτικός να τους έχει προετοιμάσει προηγουμένως με κάποιες απλούστερες δραστηριότητες, μιας και παιδιά που βρίσκονται για πρώτη φορά αντιμέτωπα με την αποστολή να συγγράψουν ένα αφήγημα είναι πιθανό να μην μπορέσουν να ανταποκριθούν.

Η τάξη, πάντως, στην οποία εφαρμόστηκε το σενάριο, δεν είχε παρά ελάχιστη τέτοια προηγούμενη εμπειρία. Έτσι, λόγω στενότητας χρόνου και ασφυκτικής πίεσης της διδακτέας ύλης –παράγοντας που παίζει γενικότερα καταλυτικό ρόλο, αλλά και στην παρούσα εφαρμογή– δε στάθηκε δυνατό να προετοιμαστούν, εντούτοις, ανταποκρίθηκαν με προθυμία. Προφανώς, οι συγκεκριμένες δραστηριότητες είναι ελκυστικές για τους μαθητές, επειδή αυτενεργούν.

Ο εκπαιδευτικός, από την άλλη πλευρά, ήταν εξοικειωμένος με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και την τεχνική πλευρά του σεναρίου. Το σχολείο διέθετε εργαστήριο πληροφορικής, στο οποίο μπορέσαμε να εργαστούμε σε όλες τις φάσεις της εφαρμογής και, πιο συγκεκριμένα, στις πέντε από τις εννέα ώρες του σεναρίου. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές διέθεταν τις συνήθεις εφαρμογές «γραφείου» και σύνδεση στο διαδίκτυο, με την οποία δεν αντιμετωπίσαμε πρόβλημα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Παρασκευή Σαρμπάνη, *Κάτι θα γίνει θα δεις*: κοινωνικές αναπαραστάσεις σε μια σύγχρονη συλλογή διηγημάτων, Νεοελληνική Λογοτεχνία, Β΄ Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πρόταση του συνταγμένου σεναρίου ήταν να διερευνηθεί το ζήτημα των κοινωνικών αναπαραστάσεων στη λογοτεχνία, με αφορμή μια συλλογή διηγημάτων που καταπιάνεται με τη φλέγουσα πραγματικότητα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας, τη συλλογή *Κάτι θα γίνει, θα δεις* του Χρήστου Οικονόμου, η οποία βραβεύτηκε με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος για το 2011.

Η εξέταση του ζητήματος ξεκίνησε με την επεξεργασία ενός παλαιότερου διηγήματος επηρεασμένου από τον ρεαλισμό, του «Πατέρα στο σπίτι» του Αλ. Παπαδιαμάντη. Στη Β΄ φάση –κατά την οποία έγιναν αλλαγές στα προτεινόμενα από το αρχικό σενάριο κείμενα και, κατά συνέπεια, στα φύλλα εργασίας, για λόγους που θα εξηγηθούν παρακάτω– κάθε ομάδα επεξεργάστηκε ένα διήγημα από τη συλλογή του Οικονόμου και συνέγραψε κείμενα με σκοπό να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίσταται και ερμηνεύεται η κοινωνική συνθήκη από τον συγγραφέα. Στη Γ΄ φάση οι μαθητές ασχολήθηκαν με δραστηριότητες δημιουργικής γραφής εκκινώντας από κείμενα δημοσιογραφικής επικαιρότητας. Επιδιώχθηκε να αναδειχθεί η σχέση πραγματικότητας και λογοτεχνίας και να αποτελέσει η σχέση αυτή το έναυσμα για μια προσεκτικότερη ανάγνωση από τους μαθητές τόσο της λογοτεχνίας όσο και της πραγματικότητας.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αντιγράφω από το αρχικό σενάριο:

Το σενάριο αυτό ξεκίνησε έχοντας κατά νου την ανήσυχη αίσθηση πως το σχολείο επιμένει να κινείται σε μακάρια απόσταση από τα τεκταινόμενα στην κοινωνία. Κι αν αυτό τα προηγούμενα χρόνια ήταν μια κακοδαιμονία την οποία προσπαθούσαμε να εξορκίσουμε για να αναζωογονήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών, σήμερα, με την ελληνική κοινωνία να περνά μέσα από επώδυνες ανακατατάξεις και προσαρμογές, να επιχειρεί να νοηματοδοτήσει εκ νέου την ύπαρξη και τον προσανατολισμό της σε ένα γοργά μεταβαλλόμενο περιβάλλον, αιγιματικό και αχαρτογράφητο, η πρακτική αυτή αποτελεί μια πολυτέλεια που θεωρώ πως δεν έχουμε. Το παρόν σενάριο, χωρίς να φιλοδοξεί βέβαια –περισσότερο ακόμη χωρίς να επιθυμεί– να δώσει καμία παγιωμένη, σίγουρη απάντηση στα παραπάνω, ελπίζει πάντως να βοηθήσει τους μαθητές να περιγράψουν αυτό που συμβαίνει γύρω τους και μέσα τους, να εκμαιεύσει μέσα από τη μελέτη του λογοτεχνικού κειμένου τον λόγο για τη δική τους εμπειρία.

Ο αρχικός στόχος λοιπόν δεν ήταν καθόλου «λογοτεχνικός», για να το θέσω σωστότερα δεν προέτασσε κανέναν λογοτεχνικό γραμματισμό, δεν αφορούσε τις γνώσεις για τη λογοτεχνία. Εξαρχής όμως ήταν ζητούμενο να εξυπηρετηθεί ο παραπάνω στόχος μέσα από τη λογοτεχνία. Άλλωστε δε δικαιώνεται η λογοτεχνία –και ένα σενάριο για τη διδασκαλία της ας προσθέσω εδώ εκ του πονηρού–, αν βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε τις εμπειρίες μας πιο συνειδητά, αν καταφέρει να πλουτίσει τον δικό μας λόγο για αυτό που ζούμε, αν αναπαριστάνοντας, ερμηνεύοντας, κατασκευάζοντας, μας βοηθήσει

να στοχαστούμε κι εμείς για τις δικές μας αναπαραστάσεις, ερμηνείες, κατασκευές; Και δεν αποτελεί λογοτεχνικό γραμματισμό να παρακολουθήσουν οι μαθητές τους τρόπους με τους οποίους επιτυγχάνεται στη λογοτεχνία η διαδικασία αυτή; Δε μας ενδιαφέρει να μπορούν να ανιχνεύσουν μέσα στο λογοτεχνικό κείμενο την αντανάκλαση της κοινωνικής συνθήκης και να αφουγκραστούν τον συνεχή διάλογο του κειμένου με αυτήν; Δεν αποτελεί λογοτεχνικό γραμματισμό να αποκτήσουν οι μαθητές έναν πιο ενεργό ρόλο στο τρίπολο που σχηματίζει το κείμενο, ο ίδιος ο αναγνώστης και η πραγματικότητα; Με καταφατική απάντηση στα παραπάνω ξεκίνησε να χτίζεται αυτό το σενάριο.

Η σκληρή πραγματικότητα που βιώνουν οι ήρωες των λογοτεχνικών κειμένων με τα οποία οι μαθητές και οι μαθήτριες ήλθαν σε επαφή δεν απέχει, δυστυχώς, σε πολλές περιπτώσεις από την πραγματικότητα που τους περιβάλλει. Ιστορίες σαν κι αυτές που διάβασαν τούς είναι γνωστές είτε από τον περίγυρό τους –για κάποιους από αυτούς–, είτε από τις διηγήσεις γνωστών τους, είτε από τη σύγχρονη ειδησεογραφία με την οποία έστω και περιστασιακά έρχονται σε επαφή. Στην τάξη, μάλιστα, κατατέθηκε συχνά ο προβληματισμός των παιδιών για αυτό που ζουν, αλλά και ερωτήματα για το μέλλον τους ως εργαζόμενων και ως πολιτών. Με αφορμή αυτούς τους προβληματισμούς τέθηκε και συζητήθηκε το ζήτημα της σχέσης πραγματικότητας και λογοτεχνικής αναπαραστάσής της, αλλά και το ζήτημα της σχέσης συγγραφέα-κειμένου-αναγνώστη.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδίωξή μας ήταν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να εξερευνήσουν το περιβάλλον που επηρέασε τον συγγραφέα να δημιουργήσει το συγκεκριμένο κείμενο και να παραγάγουν προσωπικό λόγο σχετικά με την κοινωνική αυτή συνθήκη, καθώς και τις δυσκολίες και τις προκλήσεις που αυτή θέτει,
- να συνειδητοποιήσουν πως η πραγματικότητα δεν είναι κάτι δεδομένο και ανεξέλεγκτο, αλλά πως η στάση καθενός και η επικοινωνία με τους άλλους την επηρεάζει.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδίωξή μας ήταν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να συνειδητοποιήσουν πως το λογοτεχνικό κείμενο αναπαριστά, αλλά και ερμηνεύει την πραγματικότητα,
- να συνειδητοποιήσουν πως και οι ίδιοι, ως αναγνώστες, μέσα από τις δικές τους εμπειρίες και στάσεις, παρεμβάλλονται στη διαδικασία ερμηνείας του κειμένου αλλά και της πραγματικότητας που προβάλλεται σε αυτό.

Γραμματισμοί

Επιδίωξή μας ήταν οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να εντοπίζουν τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αναπαρίσταται σε ένα λογοτεχνικό κείμενο και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντί της,
- να εντοπίζουν μέσα σε ένα λογοτεχνικό κείμενο, επηρεασμένο από τον ρεαλισμό, τη στάση που κρατά ο συγγραφέας απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα και να την περνούν από το δικό τους κριτικό φίλτρο,
- να αντιμετωπίζουν κριτικά και να σχολιάζουν κείμενα άλλων ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα που τους απασχολεί,

- να πειραματίζονται με τη δημιουργική γραφή χρησιμοποιώντας τη για να εκφράσουν δικές τους πεποιθήσεις και στάσεις.

Διδακτικές πρακτικές

Στην εφαρμογή του παρόντος σεναρίου αξιοποιήθηκε η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία –στο εργαστήριο πληροφορικής–, καθώς θεωρήθηκε ότι με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές αναλαμβάνουν πιο υπεύθυνο, πιο αυτόνομο ρόλο στη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης. Εντούτοις, ο βαθμός συμμετοχής δεν ήταν εξαρχής ο ίδιος για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες. Χρειάστηκαν συνεχείς παραινέσεις από τον διδάσκοντα για να αυξηθεί προοδευτικά η ενεργός συμμετοχή κάποιων.

Εργαστήκαμε, επίσης, και με την ολομέλεια της τάξης, στις ώρες που έλαβαν χώρα στην αίθουσα διδασκαλίας, αλλά και ατομικά, κυρίως όταν “μπήκε στο παιχνίδι” το Facebook, ενώ, αντίθετα, δεν συνέβη αυτό στον ίδιο βαθμό με το Wiki και χρειάστηκε έντονη παρότρυνση εκ μέρους του διδάσκοντα, με εξαίρεση κάποιες πιο πρόθυμες μαθήτριες.

Ο διδάσκων λειτούργησε υποστηρικτικά και παραινετικά στη διαδικασία αυτή, φιλοδοξώντας στην αρχή «της φθίνουσας καθοδήγησης», χωρίς αυτό να επιτευχθεί πλήρως, καθώς η τάξη δεν ήταν συνηθισμένη σε παρόμοιες διδακτικές πρακτικές. Ωστόσο, η χρήση εφαρμογών, όπως το Facebook, ενίσχυσε τον βαθμό αυτονομίας των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Όπως σημειώνει η συντάκτρια του σεναρίου:

Η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα αφήνει όλο και πιο ισχυρό το σημάδι της στους μαθητές μας που, υπό το βάρος των διαψεύσεων και των φόβων που βιώνουν οι ενήλικες, χωρίς όμως το ενήλικο σπλοστάσιο της εκλογίκευσης και της ψυχραιμίας, αφήνονται χωρίς

την ικανότητα, χωρίς την επάρκεια να μιλήσουν για όσα συμβαίνουν γύρω τους και ανακλώνται μέσα τους. Το σενάριο αυτό περικλείει την πεποίθηση πως η λογοτεχνία μάς μαθαίνει να ζούμε πιο συνειδητά, ανοίγοντας δρόμους για να συνομιλήσει ο κόσμος εκτός και εντός μας, και την ελπίδα πως μπορεί μια κοινότητα μαθητών να κινητοποιηθεί προς την κατεύθυνση αυτή εντός ενός διδακτικού οκταώρου².

Οι μαθητές και οι μαθήτριες είχαν την ευκαιρία να “έλθουν σε επαφή” με τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, αλλά και να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις μέσα από τη λογοτεχνία.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Όπως αναφέρεται στο συνταγμένο σενάριο:

Σύμφωνα με τη γραμματολογική-ειδολογική κατάταξη των κειμένων, όπως ορίζεται από το [Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών](#), στη Β΄ Λυκείου στο μάθημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας οι μαθητές διδάσκονται κείμενα που προέρχονται από τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή και το ηθογραφικό διήγημα. Υπό το πρίσμα αυτό μελετώνται επίσης οι συγγένειες των λογοτεχνών αυτών με την ευρωπαϊκή σχολή του ρεαλισμού και οι επιρροές τους από το ρεαλιστικό και νατουραλιστικό μυθιστόρημα.

Στο ίδιο Π.Σ αναφέρονται επίσης ως στόχοι «να ευαισθητοποιηθεί ο μαθητής σε καίρια θέματα-προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνικής ζωής του» και «να εντάσσει [ο μαθητής] έναν συγγραφέα στο ιστορικό του πλαίσιο». Στο σημείο αυτό εντάσσεται και η συγκεκριμένη πρόταση: η συλλογή διηγημάτων που επιλέχθηκε δεν εντάσσεται προφανώς στη Νέα Αθηναϊκή Σχολή

² Εννεαώρου στην περίπτωση της εφαρμογής.

ούτε και στόχος του σεναρίου είναι να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά και την ιστορική της πορεία αλλά να εμβαθύνει στο ζήτημα της απεικόνισης και ερμηνείας της κοινωνίας στο λογοτεχνικό κείμενο, φιλοδοξώντας έτσι να δώσει στους μαθητές εργαλεία για την κατανόηση της κοινωνικής αναπαράστασης στη λογοτεχνία, τα οποία βέβαια θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν και στη μελέτη των κειμένων της Γενιάς του 1880.

Το *Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών* επιτρέπει για την κατάκτηση των στόχων που θέτει την επιλογή έργων και από τη σύγχρονη λογοτεχνική παραγωγή. Πέρα από την όποια υποκειμενική αποτίμηση ή βράβευση της συγκεκριμένης συλλογής με το βραβείο διηγήματος-νουβέλας στο πλαίσιο των *Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας το 2011* αποτελεί μια σχετική εγγύηση. Τέλος, το σενάριο εκκινεί από τη μελέτη του διηγήματος «*Πατέρα στο σπίτι*» του *Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη*, κείμενα του οποίου φυσικά και μελετώνται από τους μαθητές στο πλαίσιο της *Νέας Αθηναϊκής Σχολής*. Γνώμη μου είναι πως μεταξύ της συλλογής διηγημάτων του *Χρήστου Οικονόμου* και του συγκεκριμένου διηγήματος προβάλλουν ιδιαίτερα φυσικές συγγένειες ως προς τον κοινωνικό προβληματισμό και την αναπαράσταση της κοινωνικής συνθήκης.

Η άποψη αυτή για τις φυσικές συγγένειες ανάμεσα στη συλλογή διηγημάτων του *Χ. Οικονόμου* και στο διήγημα του *Αλ. Παπαδιαμάντη* «*Πατέρα στο σπίτι*» επιβεβαιώθηκε κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, όπως έδειξε και η συζήτηση που έγινε, κυρίως στις ώρες στον παραδοσιακό χώρο διδασκαλίας, γνώρισαν και συνειδητοποίησαν –σε ποικιλία εύρους και βαθμού– την αμφίδρομη σχέση πραγματικότητας και λογοτεχνικής αναπαράστασής της, αλλά και βασικές αρχές του λογοτεχνικού ρεύματος του

ρεαλισμού. Διαπιστώθηκαν ομοιότητες σε επίπεδο περιεχομένου και μορφής ανάμεσα στο «Πατέρα στο σπίτι» και στα διηγήματα που επεξεργάστηκαν από τη συλλογή του Χ. Οικονόμου: ρεαλιστική –χωρίς διάθεση εξωραϊσμού– απεικόνιση κοινωνικών προβλημάτων και «μιας πραγματικότητας ολοένα και πιο εχθρικής».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Για την υλοποίηση του σεναρίου χρησιμοποιήθηκε επεξεργαστής κειμένου και Wiki. Στο αρχικό σενάριο προβλεπόταν η χρήση και μιας σειράς άλλων ψηφιακών εργαλείων, κάτι που όμως δε στάθηκε δυνατό για όλες τις εφαρμογές για λόγους που θα περιγραφούν στην ενότητα της διδακτικής πορείας. Εξαρχής, βέβαια, εκείνο που ενδιέφερε περισσότερο ήταν το Wiki και συγκεκριμένα η δυνατότητα που προσφέρει για ασύγχρονη συνεργασία, μιας και, όπως σημειωνόταν και στο αρχικό σενάριο, «με τον τρόπο αυτό τα μέλη της ομάδας δε δεσμεύονται να εργαστούν ταυτόχρονα ή στο ίδιο σημείο, κυρίως όμως επειδή με τον τρόπο αυτό μεταβάλλονται τα κείμενα που παράγονται και οι μαθητές εισάγονται σε μια καινούργια διαδικασία συγγραφής, πιο περίπλοκη και με διαφορετικές δυνατότητες». Ωστόσο, το Wiki χρησιμοποιήθηκε –σε μικρότερο βαθμό από αυτόν που προέβλεπε το αρχικό σενάριο– από τα παιδιά ως αποθετήριο εργασιών και ως τόπος ανταλλαγής –λιγοστών– σχολίων για την εργασία τους. Δεν αξιοποιήθηκε για την ασύγχρονη μεταξύ τους συνεργασία. Τη θέση αυτή κατέλαβε, πανηγυρικά, το Facebook, το οποίο αποτελεί «κυρίαρχο μέσο» της καθημερινής επικοινωνίας μαθητών και μαθητριών. Ακολουθώντας την καθημερινή πρακτική τους, το Facebook χρησιμοποιήθηκε, για την ανταλλαγή ποικίλων σχολίων. Μετά την εισαγωγή του, μάλιστα, στο πλαίσιο εφαρμογής του σεναρίου, έγινε ο αποκλειστικός χώρος αποθήκευσης ποικίλου υλικού για τις προβλεπόμενες δραστηριότητες, αλλά και για τη σύνολη επικοινωνία μεταξύ των παιδιών, αλλά και μεταξύ παιδιών και διδάσκοντα.

Το δεύτερο στοιχείο που σημειωνόταν στο αρχικό σενάριο ήταν να εξερευνηθούν οι μαθητές με ποιους τρόπους τα διάφορα μέσα επικοινωνίας (π.χ.

Wiki, Facebook) επηρεάζουν το περιεχόμενο της επικοινωνίας τους, με στόχο να σταθούν πιο κριτικά απέναντι στα σύγχρονα μέσα και να τα εκμεταλλεύονται πιο ολοκληρωμένα, με επίγνωση τόσο των δυνατοτήτων όσο και των ορίων τους.

Οι σύγχρονοι τρόποι και ο ρόλος τους στην επικοινωνία αποτελέσαν θέμα συζήτησης σε όλη τη διάρκεια του σεναρίου. Ωστόσο, η συζήτηση έγινε πιο συγκεκριμένη στο τέλος της εφαρμογής. Δόθηκε στα παιδιά ερωτηματολόγιο, στο οποίο περιλαμβανόταν ερώτηση σχετικά με τον ρόλο και τις δυνατότητες αυτών των τρόπων επικοινωνίας, προκειμένου να το επεξεργαστούν στη διάρκεια των διακοπών των Χριστουγέννων και να παρουσιάσουν τις απαντήσεις τους στην ολομέλεια κατά την επιστροφή στο σχολείο. Ακολούθησε συζήτηση, στην οποία και καταδείχθηκε ο ρόλος των μέσων αυτών. Το κύριο βάρος, βέβαια, δόθηκε στο Facebook, όπως έχει ήδη επισημανθεί. Θεωρήθηκε σκόπιμο από τον διδάσκοντα το ερωτηματολόγιο και η συζήτηση να πραγματοποιηθούν στο τέλος της εφαρμογής, καθώς τα παιδιά είχαν μεγαλύτερη εμπειρία από τη χρήση τους σε σύγκριση με προηγούμενες φάσεις, όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο. Η στάση των παιδιών στο θέμα των νέων αυτών τρόπων επικοινωνίας παρουσίασε και διαφοροποιήσεις, όπως σημειώνεται στην παρουσίαση των απαντήσεών τους κατά την τελευταία ώρα του σεναρίου.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝ1 Β' Λυκείου:

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, [«Πατέρα στο σπίτι»](#).

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Χρήστος Οικονόμου, *Κάτι θα γίνει, θα δεις*, 21-29, 67-81, 83-96, 109-123, 241-255.

Αθήνα: Πόλις, 2010.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

- Κωνσταντάτου Ελ. 2013. [«Και στη Θεσσαλονίκη η Ευρωπαϊκή Κάρτα Νέων με 10€»](#). *Το Βήμα*, 23-07-2013. [17-5-2014]
- Τζιαντζή Αφρ. 2013. [«Εργασία σε συνθήκες γαλέρας στα ελληνικά ξενοδοχεία»](#). *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, 23-07-13. [17-5-2014]
- Τεντόμας Χρ. 2013. [«Τα ναρκωτικά της φτώχειας»](#). *Το Βήμα*, 24-07-2013 [17-5-2014]
- [«Συντονισμένες δράσεις κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού ξεκινάει η Θεσσαλονίκη»](#). *Η Αυγή*, 22-07-2013. [17-5-2014]
- [«Η Εθνική Αστέγων σε ένα βίντεο»](#). *Η Αυγή*, 23-07-2013. [17-5-2014]
- [«Σκανταλιάρικα παιδιά»](#) του Soloup [17-5-14]

Ιστοσελίδες

- Ψηφιακό σχολείο: *Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου (Γ' Γενικού Λυκείου) - Κεφ. Β': Από τον 19^ο στον 20^ο αιώνα (1871-1914)*.
- Εκπαίδευση των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη: *Νεότερη και σύγχρονη Ιστορία. Από τα μέσα του 18ου αιώνα ως τις αρχές του 21ου αιώνα (Γ' Γυμνασίου)- Κεφ. 6 - Η Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Ελλάδα και τα Βαλκάνια (δεύτερο μισό 19ου – αρχές 20ου αιώνα)*.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση

1^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Ξεκινήσαμε από τον παραδοσιακό χώρο διδασκαλίας, γιατί δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση την εβδομάδα αυτή στο εργαστήριο πληροφορικής. Εξάλλου, θεώρησα σημαντικό να διαβάσουμε το κείμενο του Αλ. Παπαδιαμάντη από το σχολικό βιβλίο

για να “αρθεί” το αίσθημα απέχθειας με το οποίο αντιμετωπίζουν συχνά οι μαθητές και μαθήτριες τα σχολικά βιβλία. Η τάξη, αρχικά, χωρίστηκε σε πέντε ομάδες με κριτήριο τον χωρισμό τους στο μάθημα του project κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά, αλλά και τις προτιμήσεις τους. Προέκυψαν τρεις τετραμελείς και δύο πενταμελείς ομάδες. Δόθηκαν, στη συνέχεια, από τον διδάσκοντα βασικές πληροφορίες για τον τρόπο εργασίας και τους σκοπούς ενός σεναρίου, αλλά και ειδικότερα του συγκεκριμένου σεναρίου και του φορέα υλοποίησής του, του ΚΕΓ.

Ακολούθησε η ανάγνωση του «Πατέρα στο σπίτι» από τον διδάσκοντα, από το σχολικό βιβλίο. Οι μαθητές, αρχικά, υποστήριζαν πως η «Φόνισσα», την οποία διδάχτηκαν προηγουμένως, παρουσίαζε μεγαλύτερο ενδιαφέρον και αγωνία. Ωστόσο, μέσω της συζήτησης που ακολούθησε –με θεματικούς άξονες τα πρόσωπα του διηγήματος, τον αφηγητή της ιστορίας, τα γεγονότα που ιστορούνται και τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι ήρωες– το ενδιαφέρον τους για το «Πατέρα στο σπίτι» αυξήθηκε, καθώς συνειδητοποίησαν πως πραγματεύεται θέματα που τους θυμίζουν τη σημερινή «Ελλάδα της κρίσης»: φτώχεια, ανεργία, εξαθλίωση.

Στη συνέχεια, τέθηκε, κατόπιν στοχευμένων ερωτήσεων του διδάσκοντα –κοινωνική τάξη των ηρώων, ρόλος του κοινωνικού περίγυρου, κοινωνικές αντιλήψεις–, το ζήτημα της σχέσης του κειμένου και της αναπαράστασης της κοινωνίας που περιγράφει. Βέβαια, υπήρξαν δυσκολίες, καθώς οι μαθητές δε γνώριζαν στοιχεία για την περίοδο στην οποία αναφερόταν το διήγημα, παρόλο που είχε γίνει λόγος για αυτήν στα εισαγωγικά μαθήματα σχετικά με τα λογοτεχνικά ρεύματα και τις Σχολές, τα οποία αποτελούν αντικείμενο εξέτασης στη συγκεκριμένη τάξη. Η συζήτηση δεν ολοκληρώθηκε, όμως, λόγω χρόνου, και ζητήθηκε από τους μαθητές και τις μαθήτριες να ξανακοιτάξουν τις σχετικές πληροφορίες από το σχολικό βιβλίο.

Η συζήτηση συνεχίστηκε σε μια συμπληρωματική ώρα την επόμενη εβδομάδα. Τρεις μαθήτριες είχαν διαβάσει από το σχολικό βιβλίο αυτά που τους ζητήθηκαν και

έδωσαν στους υπολοίπους βασικές πληροφορίες. Έγινε αντιληπτό, από την πλειοψηφία της τάξης, πως το κείμενο επιχειρεί να αναπαραστήσει την κοινωνία που περιγράφει και να προβάλει τα κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ήρωες. Εστίασαμε, στη συνέχεια, στους θεματικούς άξονες που θέτει το σενάριο και συνεχίσαμε τη συζήτηση, που είχε ήδη ξεκινήσει την προηγούμενη διδακτική ώρα, για το θέμα των κοινωνικών αντιλήψεων. Τα παιδιά επικεντρώθηκαν στη θέση της γυναίκας αλλά και στη στάση του κοινωνικού περίγυρου. Τους βοήθησε σε αυτό, όπως υποστήριξαν, η ενασχόλησή τους με τα ζητήματα του φύλου στο μάθημα της λογοτεχνίας κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά.

Αξιοσημείωτα στοιχεία ήταν για αυτούς, επίσης, η στάση της γυναίκας –κάποιοι μίλησαν για συμφεροντολογική στάση εκ μέρους της– αλλά και ο ρόλος του κουμπάρου ως προσώπου με πολιτική και κοινωνική επιρροή. Με αφορμή αυτήν την τελευταία παρατήρηση, έθεσα το ζήτημα για τη στάση της οργανωμένης πολιτείας. Η απουσία της από τα κοινωνικά προβλήματα στο κείμενο του Παπαδιαμάντη δεν ξένισε, ωστόσο, τα παιδιά. Και «σήμερα απουσιάζει» υποστήριξαν κάποιοι και έφεραν ως παράδειγμα το κοινωνικό φροντιστήριο, τα συστήματα που οργανώνονται από διάφορους φορείς, αλλά και τις συνεχείς περικοπές στους μισθούς και τις συντάξεις προσώπων του περιβάλλοντός τους. Μάλιστα, μια μαθήτρια μίλησε για την ανυπαρξία ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, αναφέροντας και πρόσφατη εμπειρία της μητέρας της. Έπειτα, δόθηκαν τα φύλλα εργασίας και κάποιες διευκρινιστικές οδηγίες προκειμένου τα παιδιά να σχηματίσουν «μια αρχική ιδέα». Έγινε, μάλιστα, λόγος για το Wiki, με το οποίο θα έρχονταν για πρώτη φορά σε επαφή την επόμενη ημέρα στο εργαστήριο πληροφορικής.

2^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι μαθητές συγκεντρώθηκαν στο εργαστήριο της πληροφορικής και κάθησαν ανά ομάδες μπροστά από τους πέντε σταθμούς εργασίας. Τα στοιχεία για την είσοδό τους στο Wiki της τάξης και τον τρόπο εργασίας σε αυτό τα έδειξα στην πράξη, ενώ την

προηγούμενη ώρα είχε γίνει μια αρχική εισήγηση στην τάξη σε θεωρητικό πλαίσιο. Ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιούσαν το συγκεκριμένο εργαλείο, αλλά δε χρειάστηκε πολύς χρόνος για να κατανοήσουν τη λειτουργία του, καθώς οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι εξοικειωμένοι με τους σύγχρονους τρόπους διαδικτυακής επικοινωνίας. Ωστόσο, δόθηκε βάρος στις ιδιαιτερότητες του Wiki και στη δυνατότητα της ασύγχρονης επικοινωνίας και της συνεργατικής γραφής.

Στη συνέχεια, τους ζητήθηκε να επεξεργαστούν τις δραστηριότητες που τους ανατέθηκαν με τα [φύλλα εργασίας της Α΄ φάσης](#), τα οποία ήταν αναρτημένα στο Wiki. Παρόλο που τους είχαν δοθεί σε φωτοτυπία την προηγούμενη διδακτική ώρα, δεν ασχολήθηκαν ιδιαίτερα στο σπίτι. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μην προλάβουν να ολοκληρώσουν τις δραστηριότητες και τους ανατέθηκε να συνεχίσουν στο σπίτι, κάνοντας χρήση του Wiki προκειμένου να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν. Δυστυχώς, αυτή η φιλοδοξία πραγματοποιήθηκε στο ελάχιστο, καθώς αξιοποίησαν σε πολύ μικρό βαθμό τις δυνατότητες του Wiki.

Χρειάζεται, ωστόσο, να επισημάνουμε τις τροποποιήσεις σε σχέση με το αρχικό σενάριο. Η πρώτη ομάδα χρησιμοποίησε –λόγω μεγαλύτερης εξοικείωσης– πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου αντί για πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων. Η δεύτερη ομάδα δημιούργησε τον εννοιολογικό χάρτη, αλλά λόγω διαφωνιών χρειάστηκε περισσότερο χρόνο, καθώς τον επανασχεδίασε αρκετές φορές. Οι ομάδες στις οποίες είχε ανατεθεί να συλλέξουν πληροφορίες για τις ιστορικές συνθήκες της περιόδου δυσκολεύτηκαν περισσότερο από τις άλλες. Η επαφή τους με τους προτεινόμενους ιστότοπους, προκειμένου να αντληθούν πληροφορίες για τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου, τους δυσκόλεψε και τους καθυστέρησε αρκετά. Οι περισσότεροι –σχεδόν όλοι– είχαν άγνοια ακόμη και για τα σημαντικά γεγονότα της συγκεκριμένης περιόδου και, επομένως, χρειαζόνταν πολύ χρόνο για να την προσπελάσουν. Η ομάδα στην οποία είχε ανατεθεί η δημιουργία ψηφιακής αφίσας δεν μπόρεσε να χρησιμοποιήσει το [Glogster](#) και έκανε χρήση του εργαλείου

[Thinglink](#) κινήθηκε, ωστόσο, γρηγορότερα από τις άλλες. Όμως, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, οι ομάδες δεν ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητές τους και τους ζητήθηκε να συνεχίσουν στο σπίτι και με τη βοήθεια του Wiki.

3^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες, μία εβδομάδα μετά, ξανακάθησαν ανά ομάδες στους πέντε σταθμούς εργασίας. Δυστυχώς, μόνο η πρώτη ομάδα είχε ανεβάσει στο Wiki την εργασία της δραστηριότητας που προέβλεπε το φύλλο εργασίας της Α΄ φάσης. Είναι προφανές πως το Wiki αποτελούσε πρωτόγνωρο τρόπο και μέσο εργασίας, αλλά δε θέλησαν να ασχοληθούν με τις δυνατότητές του. Υποστήριζαν πως δεν πρόλαβαν λόγω φόρτου εργασίας, επειδή έγραφαν συνεχώς διαγωνίσματα. Ο περίφημος «μήνας των διαγωνισμάτων» έκανε και πάλι το θαύμα του, είτε ως πραγματικό γεγονός είτε ως δικαιολογία.

Κατά συνέπεια, συνέχισαν και ολοκλήρωσαν τις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας της Α΄ φάσης. Τους δόθηκε ένα εικοσάλεπτο προκειμένου να ακολουθήσει συζήτηση για τις επιλογές τους. Όλες οι ομάδες ολοκλήρωσαν τις προβλεπόμενες δραστηριότητες, εκτός από αυτήν στην οποία είχε ανατεθεί να συντάξει ένα είδος βιογραφίας για κάποιο από τα πρόσωπα της ιστορίας. Επέλεξαν τη μητέρα, αλλά, επειδή δεν πρόλαβαν, ζήτησαν να ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα στο σπίτι, όπως και έγινε. Ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια για τις εργασίες και τις επιλογές των ομάδων.

Η πρώτη ομάδα ανταποκρίθηκε σε μεγάλο βαθμό στα ζητούμενα, καθώς εμπλούτισε το κείμενό της³ και με εικόνες από το διαδίκτυο. Επέλεξε όμως πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου αντί προγράμματος δημιουργίας παρουσιάσεων, γιατί τους ήταν πιο εύκολο.

³ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων στον υποφάκελο a_fasi το αρχείο patera_sto_spti.

Η δεύτερη ομάδα δημιούργησε, κατόπιν πολλών αλλαγών, τον προβλεπόμενο εννοιολογικό χάρτη⁴, συνοψίζοντας τα κοινωνικά προβλήματα, τα οποία, κατά τη γνώμη τους, καταγράφονται στο διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη.

Η τρίτη ομάδα έκανε ιστορική επισκόπηση της περιόδου⁵, αντιγράφοντας και επικολλώντας πληροφορίες, χωρίς να συμπεριλάβουν και εικόνες από το διαδίκτυο. Επίσης, δεν έλαβαν υπόψη τους την οδηγία για τη σύνδεση ιστορικών γεγονότων και διηγήματος. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα δυσκόλεψε τα παιδιά, λόγω άγνοιας των ιστορικών γεγονότων, αλλά και επειδή η ιστορία στο σχολείο δε διδάσκεται συχνά με τρόπο που να προκαλεί το ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα να προκαλεί αντιπάθεια στα παιδιά.

Η τέταρτη ομάδα ολοκλήρωσε τη δραστηριότητα στο σπίτι και την ανέβασε στο Wiki⁶. Έκαναν φιλότιμη προσπάθεια να συνδέσουν τη βιογραφία της μητέρας με τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου⁷, αλλά ήταν φανερό η άγνοιά τους και η πρόθεση βιαστικής διεκπεραίωσης της δραστηριότητας. Και οι δύο ομάδες, στις οποίες είχε ανατεθεί δραστηριότητα σχετική με τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου, και δυσκολεύτηκαν περισσότερο από τις άλλες και δε συνέδεσαν σε ικανοποιητικό βαθμό τα γεγονότα του διηγήματος με τα ιστορικά τεκταινόμενα.

Η πέμπτη ομάδα ολοκλήρωσε στο σπίτι και ανέβασε στο Wiki την ψηφιακή αφίσα⁸, έχοντας κάνει όμως χρήση του [Glogster](#), όπως προέβλεπε το αρχικό σενάριο. Ωστόσο, δεν έδωσαν ιδιαίτερη σημασία στις οδηγίες του φύλλου εργασίας, καθώς η αφίσα τους αναφερόταν στα κοινωνικά προβλήματα του 2014, ενώ το φύλλο εργασίας τους ζητούσε να λειτουργήσουν ως ομάδα κοινωνικής πρόνοιας την εποχή συγγραφής του διηγήματος. Έγιναν όλες αυτές οι επισημάνσεις με σκοπό να

⁴ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων στον υποφάκελο a_fasi το αρχείο ennoiologikos_xartis.

⁵ Βλ. ό.π. το istorika_gegonota.

⁶ Βλ. ό.π. το viografia_mhteras.

⁷ Βλ. ό.π. το pateras_at_home.

⁸ Βλ. ό.π. το afisa.

καταδειχθεί η ανάγκη περισσότερης συγκέντρωσης, στη συνέχεια, στα ζητούμενα των φύλλων εργασίας.

Με αφορμή, όμως, την ψηφιακή αφίσα για τα κοινωνικά προβλήματα του 2014 θυμηθήκαμε όσα είχαμε επισημάνει στις πρώτες ώρες διδασκαλίας του σεναρίου για τη συγγένεια ανάμεσα στα προβλήματα που καταγράφει ο Αλ. Παπαδιαμάντης και σε αυτά της σύγχρονης πραγματικότητας. Έτσι, φυσικά και αβίαστα, περάσαμε στη συλλογή του Χ. Οικονόμου. Δόθηκαν βασικές πληροφορίες για το βιβλίο, τον συγγραφέα και τη βράβευση της συλλογής και τους επισημάνθηκε ο βασικός κοινός θεματικός άξονας των ιστοριών του βιβλίου: η σκληρή όψη της πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν οι ήρωες. Τους ανέθεσα να διαβάσουν από ένα διήγημα ανά ομάδα και να συντάξουν την περίληψή του για την επόμενη ημέρα, προκειμένου να το παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης στον παραδοσιακό χώρο διδασκαλίας. Χρειάστηκε να επισημάνω τη μικρή τους έκταση και το γεγονός πως παρόμοιες ιστορίες συμβαίνουν γύρω μας προκειμένου να τους πείσω να το διαβάσουν.

Η πρόθεσή μου να συζητήσω για τα επόμενα φύλλα εργασίας ήταν υπερβολικά φιλόδοξη και άστοχη, καθώς ήταν προτιμότερο να γίνει αυτό την επόμενη ημέρα με περισσότερη άνεση χρόνου. Να επισημάνω, επίσης, πως χρειάστηκε να συνεχίσουμε στο διάλειμμα, αλλά και να μας παραχωρήσει ο συνάδελφος δέκα λεπτά από την επόμενη ώρα προκειμένου να τους δώσω τα σχετικά με τη συλλογή του Χ. Οικονόμου στοιχεία και πληροφορίες.

Σε αυτό το σημείο είναι ανάγκη να γίνει λόγος για δύο αλλαγές που έγιναν σε σχέση με το αρχικό σενάριο. Στη θέση των διηγημάτων «Μάο» και «Βγες έξω και κάψ' τα» έδωσα τα διηγήματα «Πλακάτ με σκουπόξυλο» και «Κομμάτι κομμάτι μου παίρνουν τον κόσμο μου». Η αλλαγή έγινε επειδή στα προβλεπόμενα από το συνταγμένο σενάριο δύο προαναφερθέντα διηγήματα η γλώσσα ήταν πιο «σκληρή» και «ελευθεριάζουσα». Η προηγούμενη εμπειρία μου από μία κλειστή κοινωνία, όπως αυτή στην οποία ανήκουν τα συγκεκριμένα παιδιά, μού έδειξε ότι κάποιοι γονείς

κινούνται συντηρητικά. Για να αποφύγω αντιπαραθέσεις, προτίμησα να κάνω αυτές τις αλλαγές.

Από την άλλη πλευρά, το διήγημα «Κομμάτι κομμάτι μου παίρνουν τον κόσμο μου» διαδραματίζεται στη Σαλαμίνα. Και όπως πολύ εύστοχα σημειώνει η συντάκτης του σεναρίου για το δικό της σχολείο και τη σύνδεση των διηγημάτων του Χ. Οικονόμου με τόπους οικείους στους δικούς της μαθητές:

υπάρχει λοιπόν μια ισχυρή ταύτιση λογοτεχνικού και βιωμένου τόπου –αν όχι μεταφορικά, τουλάχιστον κυριολεκτικά– κι αυτό θεωρώ πως προκάλεσε το ενδιαφέρον ακόμη και των πιο απρόθυμων. Συγχρόνως, η ταύτιση αυτή σημαίνει πως για τα συγκεκριμένα παιδιά τίθεται με πολύ πιο επείγοντα τρόπο το ερώτημα αν η πραγματικότητα που περιγράφεται είναι αυτή που ζουν τα ίδια: η αναφορά σε δρόμους, πλατείες, πρόσωπα οικεία από τη δική τους καθημερινότητα απαιτεί να τοποθετηθούν με πολύ πιο προσωπικό τρόπο σχετικά με το αν πρόκειται για άμεση αποτύπωση ή για διαμεσολαβημένη αντανάκλαση.

Β' φάση

4^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Την επόμενη ημέρα, σχεδόν οι μισοί μαθητές και μαθήτριες ανά ομάδα είχαν διαβάσει τα διηγήματα του Χ. Οικονόμου και μόλις μία ομάδα είχε συντάξει την περίληψη και την είχε ανεβάσει στο Wiki. Οι υπόλοιπες περιλήψεις ανέβηκαν στη συνέχεια⁹. Ακούστηκαν, εν συντομία, στην τάξη οι περιλήψεις και των πέντε διηγημάτων και διαπιστώθηκε η συνάφεια με ιστορίες: α) που έχουν ακούσει από το περιβάλλον τους, όπως η φτώχεια στο «Αβγό Κίντερ» ή β) ιστορίες που έχουν ζήσει γείτονές τους, όπως τα χρέη προς τις τράπεζες στο «Κάτι θα γίνει θα δεις» ή η

⁹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων στον υποφάκελο b_fasi το αρχείο perileipseis.

απώλεια του σπιτιού στο «Κομμάτι κομμάτι μου παίρνουν τον κόσμο μου» αλλά όχι για λόγους απαλλοτρίωσης ή γ) ιστορίες αντλημένες από το διαδίκτυο, όπως η βία της εξουσίας στον «Μολυβένιο στρατιώτη».

Επίσης, συζητήθηκαν, εν συντομία λόγω χρόνου, τα ερωτήματα που θέτει το σενάριο ως εργασία για το σπίτι στα [φύλλα εργασίας της Β΄ φάσης](#): χαρακτήρες των διηγημάτων, κεντρικά γεγονότα των ιστοριών, προβλήματα και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ήρωες, κατάληξη ιστοριών και αφηγητές. Στο τέλος της ώρας, ανατέθηκαν οι δραστηριότητες της Β΄ φάσης και δόθηκε στα παιδιά χρονικό περιθώριο μίας εβδομάδας για να τις επεξεργαστούν. Τους δόθηκαν και τα δύο φύλλα εργασίας, επειδή, αφενός, συνδέονται στενά και αφετέρου, η δραστηριότητα δημιουργίας ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης απέβλεπε στο να τους ενεργοποιήσει περισσότερο. Μου ζήτησαν όμως να χρησιμοποιήσουν όλοι το [Facebook](#) που τους είναι οικείο –παραπάνω από οικείο, κατά τη γνώμη μου– αντί για τη δημιουργία ιστολογίου για παράδειγμα ή άρθρου σε εφημερίδα. Θεώρησα καλή την πρότασή τους προκειμένου να αντιληφθούν πως μπορούν να χρησιμοποιήσουν και με άλλους τρόπους τον “αχώριστο πια σύντροφό τους”, το Facebook.

Εξυπακούεται, βέβαια, πως η αλλαγή των δύο προτεινόμενων από το αρχικό σενάριο διηγημάτων απαιτούσε και αλλαγή των αντίστοιχων φύλλων εργασίας. Επιπλέον, να σημειωθεί πως η ατομική εργασία που προβλεπόταν από το αρχικό σενάριο σε αυτή τη Β΄ φάση δε δόθηκε σε αυτό το σημείο, καθώς θα “υπερφόρτωνε” τις ανατεθείσες δραστηριότητες. Συμπεριλήφθηκε όμως στο τελικό ερωτηματολόγιο, που δόθηκε στα παιδιά μέσω του Wiki πριν τις διακοπές των Χριστουγέννων, προκειμένου να υπάρξει μια συνολική αποτίμηση της σχέσης πραγματικότητας και λογοτεχνικής αναπαράστασής της, αλλά και της σχέσης συγγραφέα-κειμένου-αναγνώστη.

5η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Μόνο δύο από τις πέντε ομάδες είχαν ασχοληθεί στο σπίτι με το κοινό φύλλο εργασίας της Β΄ φάσης. Η ομάδα του «Κάτι θα γίνει θα δεις» είχε συγκεντρώσει άρθρα και εικόνες από το διαδίκτυο για την σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα, ενώ η ομάδα του «Μολυβένιου στρατιώτη» είχε συντάξει δικό της άρθρο σχετικά με τα κοινωνικά προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας¹⁰.

Είναι διαπιστωμένο πλέον ότι μικρό μέρος μαθητών και μαθητριών δραστηριοποιείται εκτός σχολείου, ενώ στο εργαστήριο πληροφορικής δείχνουν μεγαλύτερη προθυμία. Οπότε, συνεχίσαμε ή –για τους περισσότερους ξεκινήσαμε– να εργαζόμαστε στις δραστηριότητες της Β΄ φάσης, στην οποία τα φύλλα εργασίας ζητούσαν από τους μαθητές και τις μαθήτριες να παραγάγουν τον δικό τους λόγο με αφορμή τα διηγήματα του Χ. Οικονόμου που είχαν διαβάσει, και με τη χρήση ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης και, συγκεκριμένα του Facebook, όπως σημειώθηκε και προηγουμένως.

Το Facebook αποτέλεσε πρώτης τάξεως ευκαιρία για να δραστηριοποιηθούν όλοι. Στην αρχή λειτούργησε σαν παιχνίδι και οι μαθητές, ακολουθώντας τις συνήθειές τους, αντάλλαξαν «σχόλια» και «αιτήματα φιλίας». Ωστόσο, άλλοι γρηγορότερα και άλλοι αργότερα, επανήλθαν στις δραστηριότητες των φύλλων εργασίας¹¹. Η ενασχόληση με το Facebook συνεχίστηκε σε διαφορετικό βαθμό και συχνότητα από τα μέλη των ομάδων μέχρι και πριν τις διακοπές των Χριστουγέννων. Η συγκεκριμένη, μάλιστα, ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης υπήρξε για τη συνέχεια ο αποκλειστικός σχεδόν τρόπος εξ αποστάσεως επικοινωνίας ανάμεσα στον διδάσκοντα και στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες του διδάσκοντα, το Wiki τέθηκε στο περιθώριο. Μόνο δύο άτομα το επισκέφτηκαν μετά την ένταξη του Facebook στο

¹⁰ Βλ. ό.π. στο b_fasi το arthra.

¹¹ Βλ. ό.π. το facebook.

σενάριο. Το πιθανό πλεονέκτημα μιας τέτοιας “συμπεριφοράς” από μέρους των παιδιών, όμως, έγκειται στο να τους δείξουμε ότι πρόκειται για εργαλείο και ότι η αξιοποίησή του επαφίεται στον χρήστη. Συνεπώς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλες, πλην από τις γνωστές για τα παιδιά, εφαρμογές και λειτουργίες, όπως για εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Χρειάζεται, βέβαια, συνεχής εποπτεία, γιατί το Facebook αποτελεί για τα παιδιά πολύ αγαπημένη ενασχόληση αλλά για πολύ συγκεκριμένους σκοπούς και τρόπους.

6^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Συνεχίσαμε στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της προηγούμενης ώρας, αλλά αφιερώσαμε περίπου το μισό της σχολικής ώρας για την ενασχόληση με το Facebook. Στη συνέχεια, ακολούθησε συζήτηση σχετικά με τη διαφορετική οπτική των διηγημάτων του Χ. Οικονόμου μέσω των δραστηριοτήτων των φύλλων εργασίας που είχαν ανατεθεί στα μέλη των ομάδων. Αυτή η συζήτηση αποτέλεσε πρώτης τάξεως ευκαιρία προκειμένου να τεθεί το ζήτημα της σχέσης ανάμεσα στην πραγματικότητα και την αναπαράστασή της στη λογοτεχνία. Για τους μαθητές και τις μαθήτριες σημαντικό ήταν το γεγονός πως η συγκεκριμένη συλλογή διηγημάτων καταπιάνεται με σύγχρονά τους κοινωνικά προβλήματα, γεγονός που ενίσχυσε την άποψη πως η λογοτεχνία αποτελεί μέσο έκφρασης και στάσης απέναντι στην πραγματικότητα. Η ώρα τελείωσε και η συζήτηση σταμάτησε με την προοπτική να συνεχιστεί την επόμενη ημέρα στον παραδοσιακό χώρο διδασκαλίας.

Γ' φάση

7^η ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Στον παραδοσιακό χώρο διδασκαλίας συνεχίστηκε η συζήτηση για τη σχέση πραγματικότητας και αναπαράστασής της στη λογοτεχνία. Οι μαθητές και μαθήτριες συσχέτισαν τα όσα διάβασαν –και στα διηγήματα, αλλά και στα άρθρα και τα κείμενα από το διαδίκτυο– με τη γύρω τους πραγματικότητα. Ωστόσο, δόθηκε έμφαση, αυτήν

τη φορά στον ρόλο της λογοτεχνίας ως “καθρέφτη” της κοινωνίας στην οποία εντάσσεται και της οποίας επιχειρεί την αναπαράσταση.

Οι μαθητές επεσήμαναν τον ρεαλιστικό χαρακτήρα των διηγημάτων και τη στενή σύνδεση όσων περιγράφονται με όσα βιώνουν γύρω τους. Η φτώχεια, η ανέχεια, οι κοινωνικές ανισότητες, η βία της εξουσίας, τα χρέη, οι οικογενειακές, λόγω κρίσης, συγκρούσεις τούς ήταν θέματα γνωστά, είτε από ιστορίες που είχαν ακούσει από το περιβάλλον τους είτε από τη σύγχρονη ειδησεογραφία: δελτία ειδήσεων, ειδήσεις από το διαδίκτυο. Πρώτη φορά όμως “έρχονταν σε επαφή” με τέτοια θέματα μέσω της λογοτεχνίας, όπως ομολόγησαν οι περισσότεροι. Έγινε αντιληπτό πως η λογοτεχνία δεν είναι ξεκομμένη από τη γύρω της πραγματικότητα και πως οι δημιουργοί εκφράζουν τη δική τους στάση για τα τεκταινόμενα.

Επίσης, τέθηκε το θέμα των σύγχρονων τρόπων επικοινωνίας, όπως το Facebook. Οι μαθητές και οι μαθήτριες επεσήμαναν την αμεσότητά του, καθώς επικοινωνούν εύκολα και γρήγορα, όπως υποστήριζαν. Μπορούν, επιπλέον, να “εμπλουτίσουν” το μήνυμά τους με εικόνες, μουσική ή βίντεο. Οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας, όπως ακούστηκε από ένα μέρος των παιδιών, είναι πιο ελκυστικοί και μπορούν να μεταδώσουν καλύτερα αυτό που θέλει ο πομπός του μηνύματος.

Στις εργασίες τους¹² έγινε φανερή η επιρροή από τα κείμενα που διάβασαν. Η ομάδα του «Πλακάτ με σκουπόξυλο» εστίασε στην εργασιακή καταπίεση και την εκμετάλλευση, την κοινωνική αδικία και την περιθωριοποίηση των αδυνάμων. Η ομάδα του «Ένα αβγό κίντερ» εμπνεύστηκε ως «happy end» την ακριβώς αντίθετη κατάσταση: το παιδί είναι πια πλούσιο. Μέλη άλλης ομάδας σχολίασαν αυτήν την επιλογή ως αποτέλεσμα του κινηματογράφου. Αυτό έδωσε αφορμή για ολιγόλεπτη συζήτηση-παρέκβαση για τον ρόλο του κινηματογράφου ως μέσου επικοινωνίας. Ωστόσο, όταν τέθηκε το ζήτημα του τρόπου με τον οποίο τελειώνει ο Χ. Οικονόμου το συγκεκριμένο διήγημα, μόνο μία μαθήτρια μίλησε για την κοινωνική υποκρισία.

¹² Βλ. ό.π. το αρχείο facebook.

Τα υπόλοιπα μέλη θεώρησαν πως η σκηνή με τον στολισμό του Επιταφίου οφειλόταν στο ότι ήταν Πάσχα.

Η ομάδα του «Κάτι θα γίνει θα δεις» –η μία από τις δύο πιο δραστήριες– δεν έμεινε στο ζήτημα των κατασχέσεων λόγω χρεών. Επέκτεινε την οπτική της στα όρια της κοινωνικής κριτικής. Μίλησε για τις αυτοκτονίες αλλά και για την απάθεια του κοινωνικού συνόλου. Το κείμενο που διάβασαν λειτούργησε ως αφορμή για μια συνολικότερη θεώρηση της σημερινής πραγματικότητας. Η ομάδα του «Μολυβένιου Στρατιώτη» –η άλλη δραστήρια ομάδα– έκανε περισσότερη χρήση πολυτροπικών κειμένων: εικόνες, βίντεο, τραγούδια. Τα μέλη αυτής της ομάδας φάνηκαν τα περισσότερο εξοικειωμένα με την τεχνολογία και, ως εκ τούτου, λειτούργησαν σε τέτοιο πλαίσιο. Το θέμα εξάλλου της «βίας της εξουσίας» είναι ελκυστικό για τα παιδιά.

Η ομάδα του «Κομμάτι κομμάτι μου παίρνουν τον κόσμο μου» δε δραστηριοποιήθηκε ιδιαίτερα. Προφανώς, η πεποίθηση ότι η εγγύτητα του χώρου θα λειτουργούσε ενισχυτικά δεν επιβεβαιώθηκε. Επέλεξαν ονόματα, επώνυμα και τοποθεσίες από τη Σαλαμίνα, αλλά η υποτιθέμενη επικοινωνία με τους φίλους τους στη Βουλγαρία ήταν πενιχρή. Ωστόσο τους τέθηκε το ζήτημα γιατί επιλέγεται η Βουλγαρία. Η πιο δραστήρια μαθήτρια της ομάδας έκανε λόγο για χώρα που θεωρούσαμε κατώτερη οικονομικά μέχρι πριν λίγο καιρό και τώρα «την πλησιάζουμε».

Συνοψίζοντας, έγινε λόγος για την αμεσότητα με την οποία η λογοτεχνία μπορεί να παρουσιάσει την πραγματικότητα, αλλά και τις δυνατότητες που παρέχει για να εκφράσουμε σκέψεις και γνώμες. Ταυτόχρονα, επισημάνθηκαν οι πολλές δυνατότητες που προσφέρουν οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας.

Στη συνέχεια, ανατέθηκε στα μέλη των ομάδων να συνεχίσουν τις δραστηριότητες της Β΄ φάσης μέχρι την επόμενη εβδομάδα και δόθηκαν τα φύλλα εργασίας της τελευταίας φάσης του σεναρίου. Οι μαθητές κλήθηκαν να

δημιουργήσουν το δικό τους αφήγημα και να γίνουν οι ίδιοι συγγραφείς και, ως εκ τούτου, δόθηκαν βασικές οδηγίες με σκοπό να ολοκληρωθούν αυτές την επόμενη εβδομάδα.

8^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Παρουσιάστηκαν οι τελευταίες αναρτήσεις των ομάδων στο Facebook σχετικά με τις δραστηριότητες των Φύλλων εργασίας της Β' φάσης¹³, αλλά υπήρχαν προβλήματα με τη σύνδεση στο διαδίκτυο και, πιο συγκεκριμένα, με το Wiki. Επίσης, δεν μπορούσαμε να δημιουργήσουμε το συννεφόλεξο μέσω της διαδικτυακής εφαρμογής wordle όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο, γιατί δεν υπήρχε η εφαρμογή java στο εργαστήριο. Δημιουργήθηκε, επομένως, ένα παραδοσιακού τύπου συννεφόλεξο στον πίνακα. Κάθε ομάδα επέλεξε μία λέξη για να συνοψίσει όσα μέχρι τη στιγμή αυτή είχε γνωρίσει: ΒΙΑ, ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ, ΦΤΩΧΕΙΑ, ΑΝΕΡΓΙΑ, ΚΡΙΣΗ. Η λέξη «κρίση» ακούστηκε από όλους, αλλά ήταν αναγκαίο να υπάρξουν πέντε διαφορετικές επιλογές.

Στη συνέχεια, έγινε πάλι λόγος για το αφήγημα το οποίο καλούνταν οι μαθητές και οι μαθήτριες να παραγάγουν ατομικά ή ομαδικά –κατόπιν δικής τους επιθυμίας– και επιλύθηκαν οι απορίες τους. Πέρα από τις προτεινόμενες από το σενάριο ιστοσελίδες, τούς δόθηκε ως βοήθεια η προοπτική να παρακολουθήσουν την ειδησεογραφία των ημερών των Χριστουγέννων, καθώς αποτελεί συνήθεια των Μέσων να προβάλλονται ιστορίες κοινωνικής εξαθλίωσης και κοινωνικών προβλημάτων αυτές τις ημέρες. Τέλος, τούς επισημάνθηκε πως στο Wiki υπήρχε αναρτημένο ένα [ερωτηματολόγιο](#) ως τελικός συγκερασμός των όσων διάβασαν και έκαναν.

Θεωρήθηκε σημαντικό να δοθεί σε αυτήν τη φάση ένα ερωτηματολόγιο που θα συνόψιζε όσα στο αρχικό σενάριο προβλέπονταν ως ατομικές εργασίες σε προηγούμενες φάσεις σχετικά με τη σχέση πραγματικότητας-κειμένου-αναγνώστη,

¹³ Βλ. στον υποφάκελο b_fasi τα αρχεία του φακέλου facebook.

αλλά και το ζήτημα των σύγχρονων τρόπων επικοινωνίας και τον ρόλο της επικοινωνίας στη σημερινή δύσκολη πραγματικότητα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες είχαν σε αυτήν τη φάση των δραστηριοτήτων τους συνολικότερη εποπτεία όσων γνώρισαν και, πιθανόν, ευρύτερη θεώρηση των ζητημάτων που επιδίωκε να θίξει το σενάριο.

Για τη δημιουργία των αφηγημάτων αλλά και τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, δόθηκε στους μαθητές ως χρονικό όριο η πρώτη ημέρα επιστροφής από τις διακοπές. Τονίσθηκαν, επίσης, οι δυνατότητες του Wiki για ασύγχρονη επικοινωνία.

Τελικά και αναμενόμενα, τα παιδιά δε δραστηριοποιήθηκαν στην περίοδο των διακοπών, πλην μιας μαθήτριας και, όταν το έκαναν, πριν επιστρέψουν στο σχολείο, χρησιμοποίησαν το Facebook!

9^η ώρα(αίθουσα διδασκαλίας)

Η τελευταία αυτή ώρα του σεναρίου ξεκίνησε με την παρουσίαση στην τάξη των αφηγημάτων, ατομικών και ομαδικών¹⁴. Μόνο μία μαθήτρια, όμως, είχε γράψει το κείμενό της στις διακοπές των Χριστουγέννων. Οι υπόλοιποι αξιοποίησαν την τελευταία ημέρα πριν επιστρέψουν στο σχολείο ή τις πρώτες δύο ημέρες του νέου έτους. Ωστόσο, οι μισοί περίπου από την ολομέλεια της τάξης είχαν επισκεφθεί τις προτεινόμενες στο σενάριο ιστοσελίδες προκειμένου να «πάρουν ιδέες». Εξάλλου, είχαν γνωρίσει σχετικά άρθρα και ειδήσεις και κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου στο εργαστήριο πληροφορικής.

Παρά το γεγονός ότι ζητήθηκε να ασκηθούν σε δραστηριότητα δημιουργικής γραφής, που είναι περισσότερο απαιτητική διαδικασία, ανταποκρίθηκαν, καθώς η αυτενέργεια και η ελευθερία κινήσεων είναι ελκυστικές για τους μαθητές.

Τα αφηγήματα των μαθητών ήταν σαφώς επηρεασμένα από τα διηγήματα που διάβασαν, αλλά και τις εμπειρίες τους από τη τηλεόραση και τον κινηματογράφο.

¹⁴ Βλ. στον υποφάκελο g_fasi τον φάκελο afigimata.

Κύρια θέση είχαν τα κοινωνικά προβλήματα, αλλά και καταστάσεις τις οποίες συνάντησαν τα παιδιά στα διηγήματα που διάβασαν: χρέη προς τις τράπεζες, ανέχεια, ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, διαζύγια, αλκοόλ. Μόνο μία ιστορία είχε «happy end». Είναι προφανές πως τα παιδιά επηρεάστηκαν από τον ρόλο τους ως αναγνώστων. Ωστόσο, είναι ορατή, σε διάφορα σημεία, η πρόσθεση στοιχείων από τις αγαπημένες τους ταινίες ή τηλεοπτικές/διαδικτυακές σειρές.

Η ομάδα του «Μολυβένιου στρατιώτη» έγραψε αφήγημα οκτώ σελίδων, στο οποίο διηγήθηκε παράλληλες ιστορίες σημερινών ανθρώπων προερχόμενων από διαφορετικά οικονομικά και κοινωνικά επίπεδα. Στο τέλος, στην προσπάθειά της να συνδέσει όλες αυτές τις ιστορίες κατέφυγε σε τεχνικές κινηματογραφικές. Η δράση δύο ιστοριών ήταν τοποθετημένη στο παρελθόν, φανερώνοντας την επίδραση των αρχικών δραστηριοτήτων του σεναρίου. Επρόκειτο για τις ιστορίες των ομάδων στις οποίες ανατέθηκε να σκιαγραφήσουν το ιστορικό πλαίσιο του διηγήματος του Αλ. Παπαδιαμάντη.

Συγκεκριμένα, το ένα αφήγημα –«Βιοπαλαιστής»– τοποθετείται χρονικά πριν και κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ξεκινά με σχόλια και ύφος άρθρου παρά μυθοπλαστικού κειμένου. Οι δημιουργοί υποστήριξαν πως επέλεξαν την εποχή αυτή για να δείξουν τη σύνδεσή της με το σήμερα ως προς τα κοινά προβλήματα επιβίωσης των ανθρώπων. Θέλησαν, ακόμη, να διαφοροποιηθούν από τις υπόλοιπες ομάδες ως προς τις ιστορικές συνθήκες των αφηγημάτων τους.

Η άλλη ομάδα ξεκίνησε και αυτή το κείμενό της –«Το 1980»– με πληροφορίες για την εποχή στην οποία διαδραματίζεται η ιστορία. Επιλέχθηκε η συγκεκριμένη περίοδος, γιατί το αφήγημα τοποθετείται χρονικά στην εποχή της άφιξης των πρώτων μεταναστών στην Ελλάδα και η ιστορία περιστρέφεται γύρω από τον άτυχο έρωτα δύο ανθρώπων διαφορετικής καταγωγής.

Η «Ζωή με επιτόκιο», το πρώτο χρονικά δημιούργημα της πιο συνεπούς μαθήτριας, μιμείται σε μεγάλο βαθμό την ιστορία που είχε να επεξεργαστεί η ομάδα

της από τη συλλογή του Χ. Οικονόμου, αλλά επιλέγεται διαφορετικό τέλος. Η ιστορία με «Το ξενοδοχείο Χίλτον» ασχολήθηκε με ζητήματα εργασιακής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής παρενόχλησης¹⁵, αλλά κατέληξε σε μελοδραματικό τέλος: ναρκωτικά και θάνατος από καρκίνο. Και η τελευταία ιστορία με ήρωα τον «Μήτσο» πραγματεύεται την ανασφάλεια και τον φόβο των σημερινών πολιτών, καθώς ανακινεί το ζήτημα του «Μεγάλου Αδελφού».

Στη συνέχεια, οι μαθητές και οι μαθήτριες παρουσίασαν τις απαντήσεις τους¹⁶ για το τελικό ερωτηματολόγιο και ακολούθησε συζήτηση. Χρειάζεται να επισημάνουμε τρία σημεία (όσες και οι ερωτήσεις που τους τέθηκαν):

- Στο ζήτημα της σύγκρισης της πραγματικότητας που βιώνουν και αυτής που περιγράφεται στα κείμενα που διάβασαν υπήρξε διάσταση απόψεων. Κάποιοι μαθητές υποστήριζαν ότι οι ομοιότητες είναι πολλές, καθώς παρόμοιες ιστορίες με αυτές των ηρώων των κειμένων συμβαίνουν γύρω τους, ακόμη και στη γειτονιά τους. Άλλοι όμως πρόβαλαν το γεγονός πως η κλειστή κοινωνία του νησιού τους λειτούργησε με ανθρωπιά και αλληλεγγύη και αντιμετώπισε γρηγορότερα και αποτελεσματικότερα τέτοιες καταστάσεις. Ωστόσο, επισημάνθηκε ο ρεαλιστικός χαρακτήρας των διηγημάτων που διάβασαν, καθώς παρόμοιες ιστορίες με όσα περιγράφονται συμβαίνουν γύρω τους, μακριά ή κοντά.
- Στο ζήτημα της σχέσης πραγματικότητας και λογοτεχνικής αναπαράστασής της, αλλά και της σχέσης συγγραφέα-κειμένου-αναγνώστη υπήρχε ομοφωνία. Η λογοτεχνία αναπαριστά, αλλά και ερμηνεύει την πραγματικότητα. Οι εμπειρίες και τα βιώματα τόσο του συγγραφέα όσο και του αναγνώστη επηρεάζουν τη θέαση των όσων συμβαίνουν, θέαση που εκφράζεται και μέσα

¹⁵ Δεν ξέρω αν παίζει ρόλο ότι όλα τα μέλη είναι κορίτσια.

¹⁶ Βλ. ό.π. τον φάκελο erotimatologia.

από προσωπικές δημιουργίες, όπως είναι τα κείμενα που διάβασαν, αλλά και αυτά που παρήγαγαν οι ίδιοι.

- Στο ζήτημα του ρόλου της επικοινωνίας και ειδικά των σύγχρονων τρόπων επικοινωνίας, υπήρχαν μικρές διαφωνίες αλλά το τελικό συμπέρασμα έγειρε υπέρ της χρήσης και της λειτουργικότητάς τους. Εξάλλου, όπως επισημάνθηκε χαρακτηριστικά, το Facebook είχε θεμελιώδη ρόλο στο σενάριο που εφαρμόστηκε. Η επικοινωνία είναι για τους μαθητές και τις μαθήτριες αποτελεσματικός τρόπος για να αντιμετωπισθεί, σε ένα βαθμό, η σκληρή πραγματικότητα. Μάλιστα, επισημάνθηκε η δυνατότητα εύρεσης λύσεων μέσω της επικοινωνίας και της συλλογικής προσπάθειας. Οι διαφωνίες αφορούσαν την έκταση και τη συχνότητα χρήσης των νέων τρόπων επικοινωνίας. Η μία άποψη υποστήριζε τη συνεχή χρήση, κάτι που ήδη γίνεται για πολλούς. Υπήρχε όμως και ο αντίλογος για την αδυναμία της τεχνολογίας να υποκαταστήσει τη συναισθηματική πλευρά μιας διά ζώσης επαφής. Ήταν κοινό συμπέρασμα, όμως, η εκτεταμένη χρήση των νέων τεχνολογιών από άτομα νεαρής κυρίως ηλικίας και, επομένως, ο λειτουργικός ρόλος τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΦΑΣΗ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ 1

Η συζήτησή μας μετά την ανάγνωση του διηγήματος «Πατέρα στο σπίτι» (1895) του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη κατέδειξε ως πρόχειρο συμπέρασμα ότι οι συγγραφείς δανείζονται υλικό από την πραγματικότητα το οποίο μεταπλάθουν στα κείμενά τους. Στη δραστηριότητα που ακολουθεί θα προσπαθήσετε να αναδείξετε το στοιχείο αυτό ως εξής: σε ένα πρόγραμμα παρουσίασης/επεξεργασίας κειμένου αποδώστε το διήγημα που διαβάσαμε στην ολομέλεια της τάξης εντάσσοντας τα βασικά στοιχεία της πλοκής του διηγήματος, τους χαρακτήρες και τις μεταξύ τους σχέσεις, καθώς και τα κοινωνικά προβλήματα που αναδεικνύονται στο διήγημα αυτό. Μπορείτε να συμπληρώσετε την παρουσίασή σας με εικόνες που θα συλλέξετε με τη βοήθεια κάποιας μηχανής αναζήτησης. Αναρτήστε τη δουλειά σας στο wiki μας σε σελίδα που θα δημιουργήσετε εσείς.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ 2

Η συζήτησή μας μετά την ανάγνωση του διηγήματος «Πατέρα στο σπίτι» (1895) του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη κατέδειξε ως πρόχειρο συμπέρασμα ότι οι συγγραφείς δανείζονται υλικό από την πραγματικότητα το οποίο μεταπλάθουν στα κείμενά τους. Στη δραστηριότητα που ακολουθεί θα προσπαθήσετε να αναδείξετε το στοιχείο αυτό ως εξής: στη διαδικτυακή εφαρμογή εννοιολογικής χαρτογράφησης [text2mindmap](#) αποδώστε σε εννοιολογικό χάρτη το διήγημα που διαβάσαμε στην ολομέλεια της τάξης εντάσσοντας τα βασικά στοιχεία της πλοκής του διηγήματος, τους χαρακτήρες και τις μεταξύ τους σχέσεις, καθώς και τα κοινωνικά προβλήματα που αναδεικνύονται στο διήγημα αυτό. Αναρτήστε τη δουλειά σας στο Wiki μας σε σελίδα που θα δημιουργήσετε εσείς. [Εδώ](#) μπορείτε να βρείτε ένα σύντομο βίντεο με οδηγίες για τη χρήση του text2mindmap.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ 3

Η συζήτησή μας μετά την ανάγνωση του διηγήματος «Πατέρα στο σπίτι» (1895) του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη κατέδειξε ως πρόχειρο συμπέρασμα ότι οι συγγραφείς δανείζονται υλικό από την πραγματικότητα το οποίο μεταπλάθουν στα κείμενά τους. Αυτό το στοιχείο θα προσπαθήσετε να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε μελετώντας τις παρακάτω ιστοσελίδες:

- την [ιστοσελίδα](#) του Υπουργείου Παιδείας που φιλοξενεί το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας για τη Γ΄ Λυκείου,
- την [ιστοσελίδα](#) του προγράμματος εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων του Υπουργείου Παιδείας, που φιλοξενεί το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας για τη Γ΄ Γυμνασίου.

Συγκεντρώστε πληροφορίες για την περίοδο μεταξύ 1883 και 1913 και σε ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου καταγράψτε σε άρθρο μια σύντομη ιστορική επισκόπηση της περιόδου αυτής. Επιμείνετε στα γεγονότα και τις συνθήκες εκείνες που θεωρείτε ότι θα επηρέαζαν τη ζωή των χαρακτήρων του διηγήματος του Παπαδιαμάντη. Μπορείτε να συμπληρώσετε το κείμενό σας με εικόνες που θα συλλέξετε με τη βοήθεια κάποιας μηχανής αναζήτησης. Αναρτήστε τη δουλειά σας στο Wiki της τάξης σε σελίδα που θα δημιουργήσετε εσείς.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ 4

Η συζήτησή μας μετά την ανάγνωση του διηγήματος «Πατέρα στο σπίτι» (1895) του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη κατέδειξε ως πρόχειρο συμπέρασμα ότι οι συγγραφείς δανείζονται υλικό από την πραγματικότητα το οποίο μεταπλάθουν στα κείμενά τους. Αυτό το στοιχείο θα προσπαθήσετε να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε μελετώντας τις παρακάτω ιστοσελίδες: (Για το επόμενο σκέλος της εργασίας θα σας βοηθήσει να κρατήσετε για δική σας χρήση σύντομες σημειώσεις σχετικά με τα γεγονότα που σημάδεψαν την κοινωνία της εποχής)

- την [ιστοσελίδα](#) του Υπουργείου Παιδείας που φιλοξενεί το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας για τη Γ΄ Λυκείου,
- την [ιστοσελίδα](#) του προγράμματος εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων του Υπουργείου Παιδείας, που φιλοξενεί το σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας για τη Γ΄ Γυμνασίου.

Στη συνέχεια, σε ένα αρχείο προγράμματος επεξεργασίας κειμένου δώστε φωνή σε έναν από τους χαρακτήρες του διηγήματος και καταγράψτε εν είδει βιογραφικής καταγραφής πώς επηρεάστηκε η ζωή του/της από τα γεγονότα που καταγράψατε παραπάνω. Σε ποια μεγάλα γεγονότα ενεπλάκη προσωπικά; Πώς τον ή την επηρέασαν οι ανακατατάξεις που περιγράφονται στα ιστορικά εγχειρίδια; Αναρτήστε τη δουλειά σας στο Wiki της τάξης σε σελίδα που θα δημιουργήσετε εσείς.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ 5

Το διήγημα που διαβάσαμε στην ολομέλεια της τάξης εκδόθηκε το 1895. Την εποχή εκείνη δεν υπήρχε ούτε [κράτος πρόνοιας](#) ούτε και ανεπτυγμένη ιδιωτική πρωτοβουλία που να απαντά σε ανάγκες κοινωνικές. Αν επιχειρήσουμε έναν αναχρονισμό και ήσασταν εσείς μια ομάδα κοινωνικής πρόνοιας που δραστηριοποιούνταν την περίοδο συγγραφής του διηγήματος, ποιο θα διαλέγατε ως βασικό πρόβλημα από όσα αναδεικνύονται μέσα στο διήγημα του Παπαδιαμάντη; Χρησιμοποιώντας τη διαδικτυακή εφαρμογή [glogster](#) για κατασκευή ψηφιακής αφίσας, φτιάξτε μια πολυτροπική αφίσα για να ενημερώσετε και να ευαισθητοποιήσετε σχετικά με το κοινωνικό αυτό πρόβλημα. Εκτός από κείμενο, μπορείτε να εντάξετε εικόνες, βίντεο και αρχείο ήχου. [Εδώ](#) μπορείτε να δείτε ένα σύντομο βίντεο με οδηγίες για τη χρήση του glogster.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ Β΄ ΦΑΣΗ

Εργασία για το σπίτι

Το διήγημα το οποίο διαβάσατε κατά μόνας στο σπίτι ανήκει στη συλλογή διηγημάτων *Κάτι θα γίνει, θα δεις* του Χρήστου Οικονόμου. Οι υπόλοιπες ομάδες έχουν αναλάβει άλλα διηγήματα της συλλογής. Έχοντας κατά νου να διευκολύνετε τα μέλη των υπόλοιπων ομάδων, όταν θα χρειαστεί να παρακολουθήσουν την παρουσίαση της εργασίας σας που θα προκύψει από αυτή τη φάση, εκμεταλλευτείτε τη δυνατότητα του Wiki για συνεργατική γραφή και συντάξτε την περίληψη του διηγήματος που διαβάσατε. Μπορείτε να έχετε κατά νου τις εξής ερωτήσεις: ποιος είναι ο κεντρικός χαρακτήρας και ποιοι οι χαρακτήρες που τον πλαισιώνουν; Ποιο είναι το γεγονός γύρω από το οποίο εξελίσσεται το διήγημα που διαβάσατε; Ποια είναι τα προβλήματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ήρωες του διηγήματος; Ποια είναι η κατάληξη της ιστορίας; Ποιος και πότε αφηγείται την ιστορία αυτή; Η περίληψή σας θα πρέπει να είναι έτοιμη, όταν θα γίνει η παρουσίαση των εργασιών που θα προκύψουν από τη δουλειά της ομάδας σας στη συνέχεια.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (κοινό για όλες τις ομάδες)

Κοινός άξονας όλων των διηγημάτων που απαρτίζουν τη συλλογή είναι η όλο και πιο εχθρική πραγματικότητα με την οποία έρχονται αντιμέτωποι οι ήρωες των διηγημάτων του Οικονόμου. Αφού συζητήσετε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας ποιο ή ποια είναι τα κοινωνικά προβλήματα που θεωρείτε πως αναδεικνύονται στο διήγημα που αναλάβατε, διαλέξτε, μετά από έρευνα στο διαδίκτυο, άρθρα –είτε ειδησεογραφικά είτε σχολιασμού– που ασχολούνται με αυτά ακριβώς τα προβλήματα. Μπορείτε επίσης να γράψετε εσείς ένα σύντομο άρθρο αφιερωμένο στα προβλήματα αυτά ή στους τρόπους με τους οποίους προσπαθεί να απαντήσει σε αυτά η κοινωνία μας.

Το υλικό που θα συγκεντρώσουν όλες οι ομάδες θα αναρτηθεί στη σελίδα που έχει δημιουργηθεί για τον σκοπό αυτό στο Wiki και η οποία θα είναι αφιερωμένη στις κοινωνικές προκλήσεις του σήμερα.

Μπορείτε για αρχή να ανατρέξετε σε online αρχεία εφημερίδων ή και σε διαδικτυακές εφημερίδες, ενώ σίγουρα θα σας βοηθήσουν και οι μηχανές αναζήτησης, αν τις τροφοδοτήσετε με τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΤΟΥ ΜΟΛΥΒΕΝΙΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ»

Στο διήγημα που διαβάσατε ο λόγος του μικρού αδερφού, του μολυβένιου στρατιώτη, απουσιάζει εντελώς και την ιστορία του τη μαθαίνουμε από τον αφηγητή-αδερφό του. Τι θα έλεγε λοιπόν ο ίδιος; Γιατί κατεβαίνει στις διαδηλώσεις, γιατί φωνάζει συνθήματα και γράφει με σπρίι τους τοίχους; Γιατί παρόλο που «το πιάσανε σήμερα πάλι [...] κι το κάνανε άλογο στο ξύλο» επιμένει;

Ας πάρουμε λοιπόν ένα μέσο επικοινωνίας και έκφρασης πολύ συνηθισμένο στις μέρες μας κι ας ακούσουμε μέσα από αυτό τη φωνή του μολυβένιου στρατιώτη. Φτιάξτε τη σελίδα του μολυβένιου στρατιώτη στο Facebook –πώς αυτοπαρουσιάζεται, σε ποιες σελίδες κάνει «like», τι αναρτήσεις ανεβάζει, πώς περιγράφει την κοινωνία γύρω του; Ενημερώνετε τη σελίδα του κάθε μέρα ως την παρουσίαση των εργασιών σας και μην ξεχνάτε να μένετε πιστοί στον χαρακτήρα και τον κοινωνικό περίγυρο που περιγράφει ο Οικονόμου.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ «ΠΛΑΚΑΤ ΜΕ ΣΚΟΥΠΟΕΥΛΟ»

Στο διήγημα που διαβάσατε ο κεντρικός χαρακτήρας, ο Γιάννης Εγγλέζος, έχει μείνει για τέσσερις ημέρες άπνους και «αναμετριέται» με τον εαυτό του για τα γεγονότα που προηγήθηκαν εκείνης της κρύας και σκοτεινής ημέρας, αλλά και για όσα σχεδιάζει να πράξει. Αποφασίζει να ενημερώσει για τις σκέψεις του την προσωπική του σελίδα στο Facebook. Με την ευκαιρία αυτή καλείστε να καταγράψετε τις προτιμήσεις του και, πιο συγκεκριμένα, τι μουσική ακούει, ποιες ταινίες του αρέσουν, σε ποιες σελίδες κάνει «like», ποια είναι τα ενδιαφέροντά του, πώς περιγράφεται μέσα από τη σελίδα του ο μικρόκοσμος στον οποίο ζει και τα γεγονότα που βίωσε μέσα στο διήγημα. Ενημερώνετε τη σελίδα του κάθε μέρα ως την παρουσίαση των εργασιών σας και μην ξεχνάτε να μένετε πιστοί στον χαρακτήρα και τον κοινωνικό περίγυρο που περιγράφει ο Οικονόμου.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ «ΕΝΑ ΑΒΓΟ ΚΙΝΤΕΡ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ»

Το διήγημα τελειώνει χωρίς να ξέρουμε αν ο πατέρας-αφηγητής βρήκε ένα αβγό κίντερ για το παιδί. Αφού συζητήσετε μεταξύ σας για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο κεντρικός χαρακτήρας του διηγήματος, τα αδιέξοδά του, την απουσία ενός κοινωνικού ιστού που να έχει τη δυνατότητα να τον βοηθήσει, γράψτε ένα σύντομο αφήγημα στο οποίο το παιδί, δέκα χρόνια μετά, θα εξιστορεί το Πάσχα εκείνο και πώς κατάφεραν ή δεν κατάφεραν να υπερβούν τις δυσκολίες που περιγράφονται στο διήγημα. Το αφήγημά του θα το αναρτήσει στη σελίδα κοινωνικής δικτύωσης που διατηρεί (όποια αποφασίσει η ομάδα σας)

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ «ΚΑΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΘΑ ΔΕΙΣ»

Στο διήγημα που διαβάσατε μια γυναίκα αντιμετώπιη με την απειλή της τράπεζας να θέσει σε πλειστηριασμό το σπίτι της λόγω χρεών, καθώς και με την απόγνωση που έχει ακινητοποιήσει τον άντρα της βρίσκει ελπίδα στην ιστορία δυο ερωτευμένων νέων, μιας Ελληνίδας και ενός αλλοδαπού.

Ο άντρας της τής λέει, όταν του εξιστορεί την ιστορία των δύο νέων: «Έπρεπε να φωνάξεις τα κανάλια, λέει ο Άρης και γυρίζει το πρόσωπό του απ' την άλλη. Αυτοί ψοφάνε για κάτι τέτοια. Ανθρώπινες ιστορίες κατάλαβες. Χαμός θα γινότανε».

Αναλάβετε λοιπόν εσείς τον ρόλο του δημοσιογράφου και σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί είτε σε ηλεκτρονική εφημερίδα είτε σε σελίδα κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάστε την είδηση και συνοδεύστε την με σχόλια που να προσεγγίζουν το γεγονός από τη σκοπιά που θέλετε να αναδείξετε εσείς.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ «ΚΟΜΜΑΤΙ ΚΟΜΜΑΤΙ ΜΟΥ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΟΥ»

Στο διήγημα που διαβάσατε ένα ζευγάρι στη Σαλαμίνα έρχεται αντιμέτωπο με τον ξεριζωμό από το σπίτι τους και την πιθανή μετανάστευσή τους σε άλλη χώρα.

Και σήμερα όμως πολλοί άνθρωποι επιλέγουν τον δρόμο της μετανάστευσης ως λύση στο πρόβλημα της ανεργίας που ταλανίζει τη χώρα μας.

Το ζευγάρι αποφασίζει να αλληλογραφήσει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) ή μέσω του Facebook με ένα ζευγάρι φίλων τους που έχει μεταναστεύσει για οικονομικούς λόγους σε άλλη χώρα (όποια χώρα αποφασίσει η ομάδα σας). Τι θα έγραφε αυτό το ζευγάρι μεταναστών του σήμερα στο ζευγάρι του διηγήματος; Τι θα απαντούσαν σε όσα τους περιγράφουν εκείνοι από την κατάσταση στη χώρα μας; Πώς πιστεύετε ότι θα αιτιολογούσαν τη μετανάστευσή τους; Τι θα τους έλειπε; Τι θα νοσταλγούσαν;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ Γ΄ ΦΑΣΗ (κοινό για όλες τις ομάδες)

Διαβάστε τα παρακάτω άρθρα από τις διαδικτυακές εκδόσεις καθημερινών εφημερίδων· δείτε επίσης μια γελοιογραφία εμπνευσμένη από την επικαιρότητα (και μάλιστα μια πτυχή της που αφορά τη δική μας, σχολική πραγματικότητα). Έχοντας ως έμπνευση όσα παρουσιάζουν τα άρθρα γράψτε συλλογικά ή ατομικά ένα σύντομο αφήγημα. Μπορείτε αν θέλετε να χρησιμοποιήσετε περισσότερα του ενός άρθρα. Φτιάξτε έναν ήρωα και γύρω από αυτόν τον χαρακτήρα στήστε την εξιστόρηση ενός περιστατικού, που θα δείχνει πώς ο ήρωας σας βιώνει και ερμηνεύει το σήμερα.

Αναρτήστε την ιστορία σας στην σελίδα που δημιουργήθηκε στο Wiki για τον σκοπό αυτό. Μην ξεχάσετε επίσης να διαβάσετε και να σχολιάσετε τις ιστορίες των άλλων ομάδων.

- [«Συντονισμένες δράσεις κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού ξεκινάει η Θεσσαλονίκη»](#), από την εφημερίδα *Αυγή*,
- [Και στη Θεσσαλονίκη η Ευρωπαϊκή Κάρτα Νέων με 10€](#) της Ελένης Κωνσταντάτου, από την εφημερίδα *Το Βήμα*- διαβάστε και τα σχόλια στο άρθρο για μια διαφορετική ερμηνεία της είδησης αυτής,
- [«Εργασία σε συνθήκες γαλέρας στα ελληνικά ξενοδοχεία»](#) της Αφροδίτης Τζιαντζή, από την *Εφημερίδα των Συντακτών*,
- [«Η Εθνική Αστέγων σε ένα βίντεο»](#), από την εφημερίδα *Αυγή*,
- [«Τα ναρκωτικά της φτώχειας»](#) του Χρήστου Τεντόμα, από την εφημερίδα *Το Βήμα*,
- [«Σκανταλιάρικα παιδιά»](#) του Solour.

ΤΕΛΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Απαντήστε, ατομικά ή συλλογικά, στο παρακάτω ερωτηματολόγιο, που είναι αναρτημένο στο Wiki της τάξης. Αναρτήστε τις απαντήσεις στο Wiki προκειμένου να υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης και σχολιασμού σε όλα τα μέλη της τάξης. Μετά την επιστροφή από τις διακοπές των Χριστουγέννων οι απαντήσεις και οι απόψεις σας θα συζητηθούν στην ολομέλεια της τάξης:

- Η πραγματικότητα που περιγράφεται στα διηγήματα που διαβάσατε και στα άρθρα που είδατε κατά την περιήγησή σας στο διαδίκτυο ποιες ομοιότητες και διαφορές παρουσιάζει με αυτή που βιώνετε εσείς οι ίδιοι; Πώς εξηγείτε τις διαφορές που υπάρχουν;
- Το λογοτεχνικό κείμενο αντανακλά μόνο ή και ερμηνεύει με έναν συγκεκριμένο τρόπο την πραγματικότητα; Ο τρόπος που οι ίδιοι ως αναγνώστες αντιλαμβάνεστε την πραγματικότητα αυτή ορίζεται μόνο από το κείμενο ή εξαρτάται και από τις δικές σας ιδέες, εμπειρίες, αντιλήψεις;
- Όλες οι ομάδες χρησιμοποίησαν διάφορους τρόπους επικοινωνίας για να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα που τους γέννησε η ανάγνωση του διηγήματος που ανέλαβαν (σελίδα Facebook, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, άρθρο που μπορεί να φιλοξενηθεί σε ηλεκτρονική έκδοση). Πιστεύετε πως η **επικοινωνία** μπορεί να είναι η απάντηση στην ομολογουμένως **πολύ δύσκολη κοινωνική πραγματικότητα** που διαμορφώνεται γύρω μας; **Με ποιους τρόπους** μπορεί η επικοινωνία με τους άλλους –με άτομα ή με συλλογικότητες– να βοηθήσει; **Οι σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας θεωρείτε πως διευκολύνουν ή δυσχεραίνουν την επικοινωνία;** Την υποστηρίζουν, την αλλάζουν ή δεν παίζουν κανένα ρόλο;

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σύμφωνα με το συνταγμένο σενάριο:

Όσα προτείνονται σε αυτό το σενάριο είναι μια μόνο –περιορισμένη– εκδοχή των δραστηριοτήτων με τις οποίες θα μπορούσε να καταπιαστεί μια τάξη, αν ήθελε να ασχοληθεί με το ζήτημα των κοινωνικών αναπαραστάσεων στη λογοτεχνία με όχημα τη συγκεκριμένη συλλογή διηγημάτων. Αρκετές σκέψεις έμειναν εκτός λόγω του χρονικού περιορισμού, ο οποίος βάρυνε ιδιαίτερα στην εφαρμογή του σεναρίου.

Καταρχάς θα αναφερθώ σε εκείνη την εκδοχή που οδηγεί σε μια αρκετά διαφοροποιημένη οπτική του σεναρίου. Το σενάριο λοιπόν αυτό θα μπορούσε να αποκτήσει διαθεματική κατεύθυνση και να συνδυάσει κοντά στους λογοτεχνικούς γραμματισμούς και γλωσσικούς γραμματισμούς, εντάσσοντας στόχους που σχετίζονται με τη διδασκαλία της γλώσσας του άρθρου και της είδησης (βιβλίο Έκφραση- Έκθεση για τη Β΄ Λυκείου, ενότητα [Είδηση](#)): θα μπορούσε συγκεκριμένα να αξιοποιηθεί η Κριτική Ανάλυση Λόγου για να εξεταστεί ποιες είναι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις που προωθούνται και μέσα από τον δημοσιογραφικό λόγο.

Θα ήταν δυνατό επίσης τα άρθρα που συγκεντρώνουν και συγγράφουν οι μαθητές την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης να συγκεντρωθούν σε μια συλλογική ψηφιακή έκδοση αφιερωμένη στις κοινωνικές προκλήσεις του σήμερα, δίνοντας έτσι στους μαθητές την ευκαιρία να πειραματιστούν με ένα διαφορετικό είδος κειμενικότητας. Υπάρχουν διάφοροι ιστότοποι που προσφέρουν τη δυνατότητα αυτή, ενδεικτικά θα αναφέρω εδώ το [issuu](#).

Θα μπορούσε να ζητηθεί από τους μαθητές ως ατομική εργασία να συγγράψουν ένα σύντομο, ψευδο-λογοτεχνικό αφήγημα που συναντά κάποιον ή κάποιους χαρακτήρες των διηγημάτων που μελέτησαν τρία χρόνια μετά και εξιστορεί μια νέα πτυχή της ιστορίας τους. Τα αφηγήματα αυτά θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν σε μια συλλογική ψηφιακή έκδοση και να είναι η λογοτεχνική απόδοση της Ελλάδας σε κρίση, έτσι όπως τη βλέπουν οι ίδιοι οι μαθητές. Οι ιστότοποι <http://evernote.com> και <http://www.literatureandlatte.com> προσφέρουν δωρεάν τη δυνατότητα δημιουργίας ενός ηλεκτρονικού βιβλίου.

Τέλος, θα μπορούσαν οι μαθητές να δοκιμάσουν να έρθουν σε επαφή με τον Οικονόμου μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για να του εκθέσουν την άποψή τους για το διήγημα που μελέτησαν, θέτοντας ως άξονα της επιστολής τους το εξής: συμπίπτει η εικόνα αυτή με αυτό που βλέπουν γύρω τους, είναι γνώριμες αυτές οι καταστάσεις, έχουν οι ίδιοι κάποια εναλλακτική ερμηνεία που διαφοροποιείται από αυτές που δίνουν οι χαρακτήρες του κειμένου και μέσω αυτών ο συγγραφέας. Η επικοινωνία αυτή θα μπορούσε να γίνει και διά ζώσης, αν προσκληθεί στο σχολείο ο συγγραφέας, κάτι πάντως που χρειάζεται πολυήμερη εκ των προτέρων προετοιμασία.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός ότι κύριο πρόβλημα για την εφαρμογή ενός τέτοιου σεναρίου είναι ο χρόνος, ο οποίος γίνεται ακόμη πιο πιεστικός, αν ληφθεί υπόψη η ανάγκη ολοκλήρωσης της διδακτέας ύλης. Αυτός ο συνδυασμός παραγόντων είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει περιορισμός χρόνου στις συζητήσεις στην ολομέλεια της τάξης, ενώ κάποιες φορές χρειάστηκε να “δανειστούμε” χρόνο από το διάλειμμα ή

από την ώρα συναδέλφου. Ωστόσο, το μειονέκτημα αυτό υπερκεράσθηκε, καθώς η όλη διαδικασία ήταν πρωτόγνωρη για τα παιδιά και, επομένως, ενδιαφέρουσα (για τους περισσότερους).

Παρά το γεγονός ότι δεν χρησιμοποιήθηκε το Wiki στον βαθμό που έθετε ως στόχο το αρχικό σενάριο (και λόγω έλλειψης προηγούμενης σχετικής εμπειρίας), το Facebook λειτούργησε ως το βασικό μέσο επικοινωνίας διδάσκοντα και μαθητών. Προβλήθηκε, κατά αυτόν τον τρόπο, η δυνατότητα και άλλων χρήσεων των σύγχρονων διαδικτυακών τρόπων επικοινωνίας. Χρειάζεται όμως συνεχής επιτήρηση και καθοδήγηση από τον διδάσκοντα, γιατί τα παιδιά είναι συνηθισμένα σε συγκεκριμένες χρήσεις των μέσων αυτών. Επίσης, η δραστηριότητα δημιουργικής γραφής αρέσει στους περισσότερους, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να κινηθούν αυτόνομα και ελεύθερα. Η συλλογική εργασία επιπλέον συνιστά χρήσιμη πρακτική προκειμένου να δραστηριοποιηθούν μαθητές και μαθήτριες που το αποφεύγουν λόγω συστολής. Είναι ανάγκη όμως να προσεχθεί η τακτική κάποιων να “κρύβονται” ή να αδρανούν λόγω των υπολοίπων μελών της ομάδας. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αναγκαία η επέμβαση του διδάσκοντα.

Είναι, από την άλλη πλευρά, ενδιαφέρουσα η χρήση κειμένων της σύγχρονης λογοτεχνικής παραγωγής, καθώς βρίσκονται εγγύτερα στην εμπειρία των μαθητών και των μαθητριών. Όταν, μάλιστα, επιτυγχάνεται η σύνδεση με το Πρόγραμμα Σπουδών, όπως στην περίπτωση μας, τότε αντιμετωπίζεται, σε έναν βαθμό, το πρόβλημα ολοκλήρωσης της διδακτέας ύλης. Τέλος, να επισημανθεί η απροθυμία, σε γενικές γραμμές, των παιδιών (εξαιρούνται εδώ οι περιπτώσεις να μην υπάρχει σύνδεση με το διαδίκτυο στο σπίτι) να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες της ασύγχρονης επικοινωνίας και να εργαστούν από το σπίτι. Πρόκειται για νέο τρόπο ανάθεσης και πραγματοποίησης εργασιών και, όπως φαίνεται, έχουμε δρόμο να διανύσουμε. Ωστόσο, δίνεται η δυνατότητα να εκμεταλλευτούμε την πολύ στενή σχέση των παιδιών με τα τεχνολογικά επιτεύγματα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
